

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0 2244 2073

เรื่อง ตำราการแพทย์แผนไทยและตำรับยาแผนไทยของชาติ
ผู้เรียบเรียง นางสาวบุษราภรณ์ อัครนิธิยานนท์ บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ สำนักวิชาการ
ออกอากาศ มกราคม 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญคุ้มครองสมุนไพรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ อาทิ สมุนไพรที่มีค่าต่อการศึกษาวิจัย สมุนไพรที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ สมุนไพรใกล้สูญพันธุ์ และการคุ้มครองถิ่นกำเนิดของสมุนไพร นอกจากนี้ยังคุ้มครองตำราการแพทย์แผนไทยหรือตำรับยาแผนไทย มิให้เกิดการแสวงหาประโยชน์ในการต่อยอดภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยแต่เพียงผู้เดียว โดยมีคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยทำหน้าที่ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร

ตำราการแพทย์แผนไทยตามกฎหมายนี้ หมายถึง หลักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย ทั้งที่ได้บันทึกไว้ในสมุดไทย ใบลาน ศิลาจารึก หรือวัสดุอื่นใด หรือที่ได้บันทึกกันไว้แต่เป็นการเรียนรู้หรือถ่ายทอดต่อกันมาไม่ว่าด้วยวิธีใด สำหรับตำรับยาแผนไทย หมายถึง สูตรซึ่งระบุกรรมวิธีการผลิตและส่วนประกอบสิ่งปรุงที่มียาแผนไทย ทั้งหลักวิชาการทางการแพทย์แผนไทยและสูตรการปรุงยาแผนไทยนี้มีคุณค่ายิ่ง เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการคิดค้น ปรับปรุง สืบทอด อันแสดงออกซึ่งมรดกทางภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ใช้ในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และยาที่ใช้ในการรักษาโรค ให้ปรากฏแก่ประชาชนและผู้ที่มีความสนใจในการแพทย์แผนไทยที่ใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรค

สำหรับการกำหนดว่าตำราการแพทย์แผนไทยหรือตำรับยาแผนไทยใดควรประกาศเป็นของชาตินั้น เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎกระทรวงสาธารณสุข โดยเป็นตำราการแพทย์แผนไทยหรือตำรับยาแผนไทยที่มีประโยชน์และมีคุณค่าในการทางแพทย์หรือการสาธารณสุขเป็นพิเศษ เป็นตำราการแพทย์แผนไทยหรือตำรับยาแผนไทยที่ทางราชการหรือหน่วยงานรัฐรวบรวม พัฒนา โดยมีเอกสารหรือหลักฐานอ้างอิงถึงแหล่งที่มาหรือแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติที่สมควรสงวนรักษาไว้ หรือมีคุณค่าต่อการศึกษาวิจัย หรือมีผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ หรืออาจนำมาพัฒนาเพื่อให้ได้ตัวยาใหม่สำหรับไขปัญหาทางการแพทย์หรือการสาธารณสุขของประเทศ และเป็นตำราการแพทย์แผนไทยหรือตำรับยาแผนไทยที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ปัจจุบันมีประกาศกระทรวงสาธารณสุขคุ้มครองตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติออกมาอย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ เช่น ศิลาจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) คัมภีร์ธำตุพระนารายณ์ฉบับโบราณ หรือตำราพระโอสถพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นตำราการแพทย์แผนไทยและตำรับเภสัชกรรมไทยฉบับแรกของประเทศไทย ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 (สมุดไทย) สมุดภาพโคลงฤาษีตัดตน ตำรับยาสภาอุณาโลมแดง และแพทย์ศาสตร์สังเคราะห์ เล่ม 1 ร.ศ. 128 เป็นต้น สำหรับผู้ที่ต้องการนำตำรายาไปผลิตนั้นจะต้องมีการขออนุญาตจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกก่อน นอกจากนี้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทำงานดูแลในด้านต่าง ๆ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ซึ่งหากมีผู้กระทำความผิด ทางคณะกรรมการจะดำเนินการทางกฎหมายทันทีซึ่งจะเป็นวิธีที่ปกป้องและคุ้มครองตำรับตำรายาแพทย์แผนไทยได้อีกทางหนึ่ง

ตำราการแพทย์แผนไทยและตำรับยาแผนไทย นับเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพชนที่สะสมองค์ความรู้ มาพัฒนา และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การมีกฎหมายคุ้มครองสมุนไพรไทย ตำราไทย นับเป็นการป้องกันการฉกฉวยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยไปใช้ประโยชน์ทางการค้าและเชิงพาณิชย์อย่างไม่เหมาะสม ทำให้ประเทศไทยสามารถปกป้องคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมบัติไว้ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางสุขภาพและเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

- “กฎกระทรวง การประกาศกำหนดตำรับยาแผนไทยของชาติหรือตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ พ.ศ. 2558” (20 กุมภาพันธ์ 2558). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 132 ตอนที่ 12 ก, น. 29-30.
- จันทร์ทัต สิทธิกำจร. (2543). **คำอธิบาย พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- “ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การประกาศกำหนดตำรับยาแผนไทยของชาติหรือตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ พ.ศ. 2558” (30 พฤศจิกายน 2558). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 132 ตอนที่ 317 ง, น. 1.
- “ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การประกาศกำหนดตำรับยาแผนไทยของชาติหรือตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558” (12 มกราคม 2559). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 133 ตอนที่ 7 ง, น. 21.
- “ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การประกาศกำหนดตำรับยาแผนไทยของชาติหรือตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2560” (25 พฤษภาคม 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 141 ง, น. 13.
- “ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การประกาศกำหนดตำรับยาแผนไทยของชาติหรือตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2560” (6 พฤศจิกายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 271 ง, น. 9-10.
- “พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542” (29 พฤศจิกายน 2542). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 116 ตอนที่ 120 ก, น. 49-69.
- สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. (19 ธันวาคม 2558). ‘**จารีกวัตโพธิ์**’ กับการคุ้มครองตำรับแพทย์แผนไทยของชาติ. สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2561 จาก <https://www.hfocus.org/content/2015/12/11406>